

RESIDENTIE VAN ARTEVELDE

PATRICK CONRAD

RESIDENTIE
VAN ARTEVELDE

Roman noir

© 2017 – Patrick Conrad & Uitgeverij Vrijdag
Jodenstraat 16, 2000 Antwerpen
www.uitgeverijvrijdag.be

Omslagontwerp: Mulder van Meurs
© Foto omslag: Eli Verheyen
Vormgeving binnenwerk: theSWitch, Antwerpen

NUR 330
ISBN 978 94 6001 523 6
D/2017/11.676/336

e-boek
ISBN 978 94 6001 538 0

Niets van deze uitgave mag door middel van elektronische of andere middelen, met inbegrip van automatische informatiesystemen, worden gereproduceerd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Het verleden is niet achter ons, zoals men denkt, maar voor ons.
De schaduw van wat was werpt zich voor ons:
wat dood is bestaat nog en gaat voor ons uit.*

Henry Bataille

DEEL I

1

Donderdag 20 augustus 1998

Bij dageraad tijdens de hondsdagen in augustus, genoot ik ervan om, ver van het toeristisch gejoel rond de kathedraal en op de Grote Markt, door de warme, stille straten van Antwerpen naar huis te flaneren, wanneer de meeste luiken gesloten waren alsof de gevels sliepen en de Sinjoren hun sluimerende stad verlaten hadden om als aangespoelde bleke, kleffe kwallen de stranden van Europa te bevolken en hun zorgen voor een paar weken in het zand te begraven, in de zon te verbranden of in de zoute golven van verre zeeën te verdrinken.

Alsof de wereld alleen maar rond de gulzige mond van Monica Lewinsky draaide en er verder niets aan de hand was, had ik de nacht al kletsend en drinkend op het terrasje van mijn stamcafé DE TWEE B'S op de Brouwersvliet doorgebracht. Zolang de gesprekken over kunst en vrouwen of over hilarische onderwerpen als de uitspattingen van de Amerikaanse president met zijn krolse stagiaire gingen en het niveau van de elementaire roddel niet overschreed, nam ik er met genoeg aan deel. Maar wanneer de alcohol mijn vrienden aanzette om het luidruchtig over politiek te hebben met de bedoeling eens en voor altijd de wereld van al haar kwalen te genezen, haakte ik meestal af. Wat kon

ik eraan doen dat er op zeven augustus bij aanslagen op de Amerikaanse ambassades in Nairobi en Dar es Salaam andermaal tweehonderdvierentwintig mensen om het leven kwamen en vierduizendvijfhonderd gewond raakten? En een week later bij een Ira autobomaanslag in het stadscentrum van Omagh negenentwintig onschuldige voorbijgangers stierven en tweehonderd naar diverse ziekenhuizen vervoerd werden? Wat kon het mij nog schelen? Alsof ze de nakende eeuwwende vreesden, waren de mensen en de goden die ze vereerden op het einde van dit nochtans wrede millennium nog gekker geworden en de wereld had nu eenmaal oorlog, terreur en geweld nodig om verder te draaien. 'Dit, beste vrienden, is nog maar het begin van het einde,' was mijn enige commentaar, 'en bovendien wil ik niet weten wat mij te wachten staat.' Niet dat de dood of het verval mij onverschillig lieten. In tegendeel: ik had mijn grootvader met medeleven en interesse zien weggroten, mijn grootmoeder in haar laatste momenten bijgestaan en zelfs op mijn veertigste was ik al door mijn eigen sterfelijkheid geboeid. Maar op dit late uur vond ik, tachtig jaar na de moord op de tsarenfamilie, bijvoorbeeld de plechtige herbegraving van het Russische keizerlijke gezin in het familiegraf van de Romanovs in de Petrus- en Pauluskathedraal van Sint-Petersburg duizendmaal interessanter want tijdeloos en van een soort nutteloze klasse getuigend. Maar daar wilde niemand op het terras van mijn stamkroeg het over hebben.

Zoals voorspeld kwam de zon op deze zwoele donderdagmorgen om zes uur eenendertig op. Binnen in het café speelden Brandon en Bruce, de uitbaters van DE TWEE B'S hun lijfplaat, 'De Bestemming' van Marco Borsato – 'de grootste Hollandse zanger aller tijden' –

om de laatste klanten duidelijk te maken dat ze gingen sluiten. Het moment waarop ik zat te wachten om met een slordig schouderklopje van mijn trawanten van de nacht afscheid te nemen en naar huis te wandelen.

De Brouwersvliet lag er rustig bij en kleurde zich vaal roze. Wanneer ik de ogen sloot leek het ruisen van de warme zuiderwind door de kruinen van de platanen op het verre, onduidelijke gebruis van de golven, nadat de zee zich zo ver terugtrok dat ze aan ons zicht ontgaat.

Onderweg veranderden de bekende geuren die mij in mijn vroege zwerftochten vergezelden. De scherpe reuk van specerijen, alcohol, terpentijn en gezouten vis op de Falconrui, de geur van verschaald bier, frieten en zweet in de Schipperstraat, een bedwelmende mengeling van goedkope, koppige parfums in de Vingerlingstraat en de Leguit, de naar de keel grijpende stank van kots en urine in de portieken van de Dries, de uitpuilende vuilnisbakken in de Huikstraat, vermengd met de geur van jasmijn in de bloempotten aan de ramen en uiteindelijk, om de hoek aan de overkant van de Minderbroedersrui, het beschaafde brood- en koffiearoma van de stad die aarzelend ontwaakt.

Ook de muziek die hier en daar door open ramen en deuren weergalmde, varieerde van Hollandse schlagers, over Marokkaanse Rai en Chaabi nummers naar blues en zelfs flarden Franse chanson. Alleen klonk ze veel discreter in de huiskamers van de Huikstaat dan in de bars en dancings van de Schipperstraat.

Onderweg had ik niet meer dan een vijftal onduidelijke schimmen gekruist, waarvan ik niet goed wist of het mannen of vrouwen waren en die achter hun uitgelopen maskers op te hoge, versleten hakken, ver-

blind door de eerste zonnestralen als vale spoken met gescheurde netkousen uit de nacht opdoken en rake- lings langs de grauwe gevels scheerden.

Toen ik nummer 18 op de Minderbroedersrui be- reikte, waar ik boven de kunstgalerij B.S.-P.V. GALLERY woonde die ik acht jaar geleden, in mei 1990 met mijn inmiddels verdwenen partner Paul ‘Poppie’ Vermei- ren had geopend, was het klaarlichte dag en begonnen ergens merels in de bomen van onvindbare binnen- plaatsen te fluiten. Een lege tram met een artistieke Knackireclame op zijn flanken zoefde voorbij. In de Keizerstraat wachtte een vuilniswagen in een wolk zwarte uitlaatgassen voor het verkeerslicht.

In de winter gebeurde het dat ik na een nachtelijke kroegentocht met een paar bevriende hoeren en traves- ties een paardensteak met frieten in een van de restau- rants in de stationsbuurt ging eten voor ik huiswaarts keerde. Maar vandaag voelde ik mij meer vermoeid dan normaal, niet omdat ik te veel gedronken zou hebben – sinds mijn nierproblemen dronk ik veel minder dan vroeger –, maar omdat de nacht de lucht niet echt afge- koeld had en de temperatuur al begon te stijgen.

Terwijl ik, voor ik naakt onder de ventilator op mijn bed ging liggen, in de keuken een paar eieren met twee reepjes spek in een pannetje bakte, keek ik auto- matisch doorheen de latten van de voor het open raam neergelaten jalousie naar de lichtgele bakstenen gevel van Residentie van Artevelde, het stijlloze flatgebouw aan de overkant van de straat. Zoals gewoonlijk op dit uur brandde er al licht achter de gesloten gordijnen op het gelijkvloers links. In de vijf andere appartementen viel er nog geen teken van leven te bespeuren. En op de penthouse, waar een gepensioneerde politiecommis-

saris woonde die haast nooit buitenkwam, had ik geen zicht.

Terwijl ik mijn brood in het geel van mijn spiegelei dopte, luisterde ik verstrooid op mijn kleine transistor- radio naar het ochtendnieuws waar men het over nieuwe getuigenissen had in verband met de massale invasie van ufo’s, vorige week dinsdag boven Sedan en Carignan in de Ardennen. Ik twijfelde er niet aan dat de aarde niet de enige planeet in het universum was waarop zich een vorm van leven ontwikkeld had. Al kon ook dit me bij nader inzien geen moer schelen. Ik was meer geboeid door wat zich vlakbij, in de intrigerende appartementen van Residentie van Artevelde afspeelde dan door wat er miljoenen lichtjaren hier vandaan in de duisternis van onbekende zonnestelsels gebeurde.

Op wekdagen opende ik de galerij pas om vijftien uur. Dit liet me toe nog een zestal uur te slapen vooral- eer ik een douche nam en naar beneden ging. Meer had ik niet nodig.

2

Zaterdag 22 augustus 1998

Sinds de opening van de galerij in 1990, beperkte ik mij tot zes artiesten per jaar. De tentoonstellingen duurden minimum zes weken, wat het geïnteresseerde publiek de kans gaf zich desnoods in het werk van de kunstenaar te verdiepen. De vernissages vonden om de twee maanden telkens op de vierde zaterdag van de maand plaats. Normaal van acht tot elf, maar meestal liepen ze wat uit, vooral wanneer het zoals vandaag om een lokale kunstenaar ging en het buiten tot half tien licht was terwijl de thermometer nog achtentwintig graden aanduidde.

Tot hij in april '92 op een nacht zijn koffers pakte en de deur uitging om nooit meer terug te komen, was het vooral mijn levenspartner 'Poppie' Vermeiren die voor de programmatie van de tentoonstellingen en de contracten met de kunstenaars zorgde. Volgens mijn oude vriendin Claude de Man, die als inspecteur bij de Antwerpse recherche werkte, zou hij met de Roemeense videast Iliescu-Tudor Bogdan, die in die periode bij ons exposeerde, naar Berlijn vertrokken zijn, waar zij hun spoor kwijtraakte. Sindsdien heb ik nooit meer iets van hem gehoord. En samen met hem verdween ook Bogdan, voor wie volgens Poppie nochtans een mooie

toekomst leek weggelegd, volledig van de kunstscène. Omdat ik iemand ben die probeert nooit lang te treuren, was ik er maar heel even kapot van. Bovendien verkocht ik kort na hun vertrek, deels uit wraak, deels uit winstbejag, de video installatie van Bogdan – een muur van zestig identieke videoschermen waarop dezelfde roodgeverfde, glimmende vrouwenmond zich in close-up op 'Ocean of Sounds' van John Cage opent en sluit – aan de wild enthousiaste conservator van het Gentse Museum voor Hedendaagse Kunst Jan Hoet, die er een poging tot neoklassiek manifest tegen de symbolische representatie van de westerse vrouwelijke onderwerping in zag. Zo gebeurde het dat de amoureuze perikelen van mijn vriend mij onrechtstreeks en totaal onverwacht een aardige stuiver opbrachten.

Omdat voor conceptuele kunstenaars het idee achter het kunstwerk minstens even merkwaardig is als het kunstwerk op zich – precies zoals de voorstelling, het denkbeeld, het begrip van de liefde voor mij altijd belangrijker geweest was dan de liefde zelf –, gebeurde het maar zelden dat ik een van hun overigens volkomen onverkoopbare installaties verkocht. Om over de performances en happenings van de eerste jaren, die ons eerder geld kostten dan opbrachten, maar te zwijgen. Maar Poppie voelde zich als een vis in het water in het postmoderne wereldje van de 'conceptuelen', zoals hij ze noemde. Hij had de juiste contacten en wist een paar grote namen zoals Nam June Paik, Christo, Klein, Van Acker, Buren of Beuys naar de galerij te lokken. Ik stelde mij tevreden met het schrijven van de uitnodigingen en de verklarende teksten voor de catalogi en de persmappen. En dankzij de verkoop van voorontwerpen, maquettes, prints, tekeningen, gesigioneerde foto's,

zeefdrukken en affiches of boeken van deze bekende kunstenaars kwam er de eerste jaren wat geld binnen.

Na zijn vertrek stond ik er echter alleen voor en begon mijn zakencijfer te zakken. Ik exposeerde vooral nog Vlaamse of Antwerpse avant-garde kunstenaars met als gevolg dat ik op het einde van de maand soms problemen had om mijn lopende rekeningen te betalen. Gelukkig had ik de kleine som die ik van mijn grootvader geërfd had verstandig belegd, wat me toeliet zonder al te veel kopzorgen de strakke, veeleisende lijn die Poppie en ik ons voor de galerij hadden opgelegd compromisloos door te trekken. Zo kon ik ook tijdens de lange namiddagen die ik zonder een kat te zien in de galerie doorbracht, ongestoord in mijn hoekje zitten schrijven. Eerst over de kunststrekking die ik tentoonde en verdedigde, want die had wel een woordje uitleg nodig. Daarna over de meest uiteenlopende dingen die mij door het hoofd schoten. Niet met de bedoeling om mijn teksten te publiceren. Verhalen bedenken en ze vertellen volstond. Aan mijn makkers in DE TWEE B'S of gewoon aan mezelf. Alleen in het beste geval schreef ik ze op. En nu was er de roman.

Als discipel van de inmiddels verdwenen Marcel Van Acker, was Kobalski alles behalve een onbekende figuur in het Antwerpse fin-de-siècle artistieke milieu en vanaf acht uur begon de galerij vol te lopen. Veel habitués die nooit een opening misten en zich meteen op de volle glazen en het buffet stortten, maar ook bewonderaars van Kobalski's werk dat de laatste jaren almaar meer rond het begrip 'leegte' draaide. Zijn show heette 'Frames' en toonde een twintigtal lege kaders die hij op de Vrijdagse Markt gekocht en opgelapt had. Oude vier-

kante, rechthoekige en ovaal lijsten van verschillende formaten, overladen met ingewikkelde, barokke krullen, tierelantijntjes en met bladgoud belegde ornamenten die de armoedige eenvoud en de desolaatheid van de leegte onderlijnden. In zijn inleiding omschreef professor Van Liesvelde, ondervoorzitter van het Humanistisch Verbond, het werk van Kobalski als volgt: 'Omdat de kunstenaar zonder de minste arrogantie en in de post-revolutionaire traditie van de readymade de nadruk weet te leggen op de flinterdunne grens tussen illusie en realiteit, ontpopt zich als het ware voor onze ogen niet de inhoud (le contenu) maar de verpakking (le contenant) als een fata morgana in de woestijn tot universeel kunstwerk. En omdat volgens Kobalski de emotie die gepaard gaat met het begrip van schoonheid of lelijkheid in de blik ligt die men op een voorwerp of de afwezigheid ervan werpt en niet in het object zelf, ligt het aan de nieuwsgierige kijker om de lege lijsten met zijn al dan niet verfraaiende verbeelding in te vullen.'

Op de toespraak van professor Van Liesvelde volgde een onverdiend mager applaus. Omdat het in de galerij onder de spots onhoudbaar warm was, stonden de meeste mensen buiten op het trottoir al rokend en drinkend over de hondsdagen te zeuren. En zij die binnen gebleven waren hadden zoals het hoort maar met een half oor in hun doorweekte kleren naar de gastspreker staan luisteren.

De avond liep natuurlijk uit, maar al bij al was ik niet ontevreden. Kobalski had drie werken verkocht wat in deze crisistijd als een krachttoer mocht beschouwd worden. Vooral omdat de collectioneurs niet op de vernissage waren komen opdagen. Het publiek bestond

vooral uit vrienden van de kunstenaar en het vaste cliënteel van DE TWEE B'S, waar zij die nog op hun benen stonden rond middernacht hadden afgesproken.

Toen alle bier-, gin-, wodka- en wijnflessen leeg waren, hielp Claude de Man mij om de dienbladen met lege glazen naar binnen te dragen en de galerie te sluiten. Wij kenden elkaar van op de lagere school, Claude en ik, en al waren onze wegen na het atheneum uit elkaar gelopen – zij studeerde een paar jaar criminologie in Leuven waarna zij, net als haar vader, haar diploma van politie-inspecteur haalde, ik ging in Antwerpen naar de Academie voor Schone Kunsten waar ik wegens een totaal gebrek aan talent en geestdrift aan de deur werd gezet –, toch waren we elkaar nooit uit het oog verloren en waren we tot vandaag zeer aan elkaar gehecht. De reden daarvoor was niet alleen onze gedeelde passie voor de traditionele Italiaanse keuken maar vooral het feit dat zij van vrouwen en ik van jongens hield. Dit prachtige evenwicht zorgde ervoor dat onze vriendschap zich over al die jaren zonder kleerscheuren en in de grootste harmonie had weten te handhaven. Afgunst, jaloezie, frustraties of verdenking waren ons vreemd.

Claude had de aandoenlijke gewoonte, wanneer we samen over straat liepen, om mij de arm te geven. Mensen die ons niet kenden hadden kunnen denken dat wij een van die beate, onverwoestbare koppels vormden die elkaar minder en minder loslaten naarmate ze samen ouder worden.

Zo liepen we ook vannacht, ondanks de hitte, dicht tegen elkaar aangedrukt en zonder een woord te wisselen tot aan de hoek van de Koepoortstraat waar we

klokslag twaalf over het zebrapad de Minderbroedersruï overstaken.

‘Het is toch niet te geloven,’ zei Claude toen we halfweg in de Huikstraat waren, ‘dat je burens nooit naar je vernissages komen. Neem nu de bewoners van Residentie van Artevelde aan de overkant... Die kijken, omdat ze niet anders kunnen, al acht jaar elke dag recht in het uitstalraam van je galerie... Heb je er al ooit één over de vloer zien passeren?’

‘Nooit,’ antwoordde ik geamuseerd. ‘Ze vinden het zelfs niet nodig om mij te groeten. Zelfs de Demartelaeres van 1B niet, die in Spanje met mijn ouders bevriend zijn. Nochtans weet ik veel meer over hen dan ze vermoeden.’

‘Hoezo?’

‘Sinds acht jaar vang ik op mijn beurt ook flarden op van wat er achter die domme gevel aan de overkant gebeurt. Een beetje zoals James Stewart in Hitchcocks *Rear Window*. Soms heb ik de indruk hun levensverhaal te kennen.’

‘Woont die voormalige politiecommissaris nog op dat adres? Wat was zijn naam ook weer...’

‘Lode Vanderpaele. Ja, op het dak. In het penthouse. Maar daar heb ik geen zicht op. Te hoog.’

‘Toen ik als stagiair op de recherche begon, liep hij daar nog rond. Hij was een collega van mijn vader. Ik weet nog goed dat hij toen geen reuze indruk op mij maakte.’

‘Ik heb mij laten wijsmaken dat hij nu, om de tijd te doden, misdaadromans of zijn memoires, weet ik veel, probeert te schrijven. Maar dat doen meer gepensioneerden. Vroeger zag ik hem elke morgen met zijn vrouw de hond uitlaten. Wanneer hij nu nog buiten-

komt is het zonder vrouw en zonder hond. Net als de huurder of de eigenaar van het gelijkvloers links. Die leeft nu ook alleen.'

'Zoals jij.'

'Zoals wij, bedoel je.'

Claude kneept even in mijn arm, alsof ze mij wou doen begrijpen dat het altijd zo zou zijn.

'En heb je dan nooit met een van die mensen gesproken?'

'Hoeft ook niet. Ik kijk naar hen als naar acteurs die in een nooit eindigende 'huis-clos' spelen. Voor mij gedragen zij zich als romanpersonages. Als de helden van een melodrama van Douglas Sirk.'

'Moest ik jou zijn, ik zou het allemaal opschrijven.'

'Doe ik ook, lieve schat.'

'Weet je waar ik nu onmiddellijk zin in heb?'

'Laat horen.'

'In een enorm bord pasta di amore met een fles frisse Barbaresco in de Milano.'

'Morgen.'

3

Zondag 23 augustus 1998

Op deze zonnige zondagmorgen was de buurt nog stiller en desolater dan in de week. Het was alsof een miezerige mist over de stad en de stroom hing, een doorzichtig gaas dat de klanken dempte en het zicht op de linkeroever in zijn plooiën verborg. Ik weet niet hoe laat het was toen ik na een solitaire wandeling over de Scheldekaaïen via de Sint-Pietersvliet en de St-Paulusstraat thuiskwam, maar boven de daken begon het al te dagen. Aan de overkant van de straat beklom een dralende zonnestraal als een schuine balk de gevel van Residentie van Artevelde. Het licht waarin plots de Minderbroedersrui baadde had die zeldzame zachtheid van beloftevolle morgenstonden die onvergetelijke dagen aankondigen. Op zulke begenadigde ogenblikken had ik soms de indruk de eerste dageraad van de mensheid bij te wonen. En bovendien was ik de enige die op dit verlaten voetpad van dit moment van eeuwigheid genoot terwijl ik, vlakbij, de eerste onzichtbare vogels hoorde fluiten.

In DE TWEE B'S was het buitengewoon druk geweest, in de eerste plaats omdat er heel wat mensen Kobalski na de vernissage naar mijn kroeg hadden gevolgd, wat ik eigenlijk liefst had willen vermijden. Een van de